לא לעולם יממא הוא והאי דקרו ליה ליליא

דאיכא אינשי דגנו בההיא שעתא אמר רבי

אחא ברבי חנינא אמר רבי יהושע בז לוי

הלכה כר"ש שאמר משום רבי עקיבא. אמר

רבי זירא "ובלבד שלא יאמר השכיבנו. כי

אתא רב יצחק בר יוסף אמר הא דרבי אחא

ברבי חנינא אמר ריב"ל ¢לאו בפירוש איתמר

אלא מכללא איתמר דההוא זוגא דרבנן

דאשתכור בהלולא דבריה דר' יהושע בן לוי

אתו לקמיה דריב"ל אמר ייכדאי הוא ר"ש

לסמוך עליו בשעת הדחק: מעשה שבאו

בניו וכו': ועד השתא לא שמיע להו הא דר"ג

הכי קאמרי ליה. רבגן פליגי עילווך יויחיד

ורבים הלכה כרבים או דלמא רבגן כוותך

סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי

להרחיק אדם מן העבירה אמר להו רבנן כוותי

סבירא להו וחייבין אתם והאי דקאמרי עד

חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: ולא זו

בלבד אמרו אלא וכו': ור"ג מי קאמר עד חצות

דקתני ולא זו בלבד (6) אמרו הכי קאמר להו ר"ג

לבניה אפילו לרבנן דקאמרי עד חצות מצותה

עד שיעלה עמוד השחר והאי דקא אמרי עד

חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה: הקמר

חלבים וכו': יואילו אכילת פסחים לא קתני

ורמינהי ק"ש ערבית והלל בלילי פסחים

ואכילת פסח מצותן עד שיעלה עמוד השחר

אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' אלעזר בן

לח א מיי׳ פ״א מהל׳ ק״ם הל׳ י׳ (סמ״ג עשין יח) טריי (טומייג עשין מו) טושייע אוייח סימן רלה סעיף ד: למ ב מייי פייח מהלי קרבן פסח הלי טו:

תורה אור השלם 1. וְאָכְלוּ אֶת הַבְּשֶׁר בְּלִילָה הָנָּה צְלִי אֲשׁ וּמַצוֹת עֵל מְוֹרְים יאַכְלָהוּ: שמות יר יי יאבְּלְוּה: שמות יב זו 2. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַיְלָה הַּזֶּה וְהַבֵּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרִים מֵאַדְם ועד בהמה ובכל אלהי מְצְרַיִם אֶעֱשֶּׁה שְׁפָּטִים אֲנִי מאורים אָצָשּׁרוּ שְׁנְּטִים אָנִי נְּיִּ: שְׁמֵּחִתִּיבִם מְתְנֵיכָם תְּאַכְלוּ אֹתוּ בְּרַגְלְיכָם וּמַקֶּלְכָם בְּּאָדְכֶם בְּרַגְלִיכָם וּמַקֶּלְכָם בְּּאָדְכָם

ואַכלתם אתו בחפוון פסח הוא לַיְי: שמות יב יא 4. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנוּ עַד בֹּקֶר וְהַנֹּתָרְ מִמֶּנוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י 5. בִּי אִם אֶל הַמַּקוֹם אֲשֶׁר יִבְּחַר יְיִ אֱלֹהֶיף לְשַׁבֵּן שְׁמוֹ יִבְחַר יִיְ אֱלֹהֶיף לְשַׁבַּן שְׁמוֹ שָׁם תִּוְבַּח אֶת הַפָּסָח בָּעָרֶב בְּבוֹא הַשָּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְף :מִמִּצְרֵיִם 6. שמור את חדש האביב יָּ בָּבֵּהוּ רְעָשִׁיתְ פָּסַח לַיִיְ אֱלֹדֶיףְ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֵךְ יְיָ אֱלֹדָיךְ מִמִּיצְרַיִם לְיִלְה:

הַרְאשׁוֹן בַּחֲמִשְׁה עַשַּׁר יוֹם יָהָ אַמּוּן בַּוְבָּנְשְׁרוּ לָּשְׁרְאַ לַחֹנֶישׁ הָרָאשׁוֹן מִמְּחֲרַת הַפָּסָח יָצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מַצְרָיִם: במדבר לג ג מַצְרָיִם: 8. דַּבֶּר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וִישָׁאַלוּ אִישׁ מֵאַת רַעַהוּ וְיִשְּׁאֶלֵּרְי אָנִּשׁ בֵּעֵנֵוֹ נְצֵּוּוּ כָסֶף וּכְלֵי זָהָב:

והאי דקרו ליה ליליא. דקאמר יוצא בו ק"ש של לילה: משום דאיכא לעולם יממא הוא. ואם תאמר ליתני שתי פעמים קודם הנץ החמה והוי רבותא טפי דאפילו קודם הנץ הוי זמן

דקריאת שמע של שחרית. וי"ל כדפרישנא דהאי יממא לענין שאר מצות. אבל לענין ק"ש הואיל ואיכא אינשי דגנו לאו זמן קימה הוא.

ותימא דקשיא דרבי עקיבא אדר׳ עקיבא דהכא קאמר אחר הנץ ולקמן (עמוד ב) קאמר משיכיר בין חמור לערוד דהיינו אפילו קודם. וי"ל דתרי תנאי אליבא דרבי עקיבא. אי נמי יש לומר יממא הוא אפילו גבי קרית שמע דהא זמן קימה הוא והא דלא נקט ב' פעמים קודם הנך משום דבעי לאשמועינן שאינו יוצא בשל לילה אחר הנן יו ובלבד שלא יאמר השביבנו. פירש בקונטרס אמילתא דר"ש בן יוחי דקורא קודם שיעלה עמוד השחר קחי. ונרחה לי דחו ודאי זמן שכיבה הוא ומצי למימר השכיבנו. ועוד דהוה ליה למימר אמאי דסליק מיניה. ופי' השר מקולי דקאי אקודם הנץ דסליק מיניה ולכך קאמר דלא מצי למימר השכיבנו דלאו זמן שכיבה הוא כיון שעלה כבר עמוד

השחר אפילו קודם הנץ: ר' אלעזר בן עוריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ובו'. וא"ת היכי מצי למימר רבי אלעזר בן עזריה עד חלות והכתיב לא תותירו ממנו עד בקר (שמות יב) דמשמע עד בקר מיהא מלי לאכלו. ויש לומר דמלי למימר דהכי האמר לא תעשו דבר שיבא לידי נותר עד הבקר. שאם לא יהא נאכל עד חצות לא תוכל לאוכלו ולא לשורפו בלילה כדקא אמרינן 0 ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה ואם כן ישאר עד הבקר:

עזריה הא רבי עקיבא ∘דתניא יואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן יועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות אמר ליה ר' עקיבא והלא כבר נאמר יבחפוון יעד שעת חפוון א"כ מה תלמוד לומר בלילה יכול יהא נאכל כקדשים ביום תלמוד לומר בלילה בלילה הוא נאכל ולא ביום בשלמא לר' אלעזר בן עזריה דאית ליה גזירה שוה אצמריך למכתב ליה הזה אלא לר' עקיבא האי הזה מאי עביד ליה למעוטי לילה אחר הוא דאתא סד"א הואיל ופסח קדשים קלים ושלמים קדשים קלים מה שלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד אף פסח נאכל שתי לילות במקום ב' ימים ויהא נאכל לב' לילות ויוִם אחד קמ"ל בלילה הזה בלילה הזה הוא נאכל ואינו נאכל בלילה אחר ור' אלעזר בן עוריה ימלא תותירו עד בקר נפקא ורבי עקיבא אי מהתם הוה אמינא מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר בקר ראשון הוא. והני תנאי כהני תנאי ידתניא שם תובח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים ר' אליעזר אומר בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף רבי יהושע אומר בערב אתה זובח כבוא השמש אתה אוכל ועד מתי אתה אוכל והולך עד מועד צאתך ממצרים א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו ישראל ממצרים לא נגאלו אלא בערב שנאמר יהוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנא' יממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה על מה נחלקו על שעת חפזון ר׳ אלעזר בן עזריה סבר מאי חפזון חפזון דמצרים ורבי עקיבא סבר מאי חפזון חפוון דישראל "תנ"ה הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה וכי בלילה יצאו והלא לא יצאו אלא ביום שנא' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אלא מלמד שהתחילה להם גאולה מבערב: °דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי ר' ינאי יאין נא אלא לשון בקשה אמר ליה הקב"ה למשה בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב שלא יאמר אותו

דגנו. וקרינה ביה ובשכבךש: וכלבד שלה יחמר השכיבנו. הקורה ק"ש של לילה שחרית סמוך לעמוד השחר לא יאמר השכיבנו שאין עוד זמן תחלת שכיבה אלא זמן סוף שכיבה: דאשתכור. וישנו ונרדמו עד לאחר עמוד השחר: נשעם הדחק.

אבל שלא בשעת הדחק לא: הכי קא אמרי ליה. לרבן גמליאל. ולא גרס אלא: רבנן פליגי עילווך. כלומר מי פליגי רבנן עליך דהא דאמרי עד חלות דוקא קאמרי דלא משמע להו ובשכבך כל זמן שכיבה אלא כל זמן שדרך בני אדם להתעסק לילך ולשכב ומיהו בהא פליגי אדר' אליעור דאלו רבי אליעור סבירא ליה זמן עסק שכיבה אינו אלא עד האשמורה הראשונה ולרבנן עד חלות. ואת סבירא לך ובשכבך כל זמן שבני אדם שוכבים והיינו כל הלילה ויחיד ורבים הלכה כרבים: או דילמא כוותך סבירא להו. ומשמע להו ובשכבך כל זמן שכיבה והא דקאמרי עד חלות הרחקה הוא כדי לזרז ומיהו היכא דאתנים ולא קרא קודם חלות עדיין זמן חיובא הוא ומחייבי ונפקי ידי ק"ש בזמנו: כווסי סבירא להו וחייבין אסס לקרות גרסינן. ולא גרסינן מותרים דאפילו שלא בזמנו תנן (עמוד ב) הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה: שעת הפוון. שנחפוו לנחת והיינו עמוד השחר כדכתיב לא תלאו היש מפתח ביתו עד בקר (שמות יב): יכול יהח נחכל. כשחר קדשים ביום שחיטתו כדרך תודה שאף היא זמן אכילתה יום א' ואוכל והולך כל יום שחיטתה והלילה עד הבקר (כ) כדין תודה דכתיב ביום קרבנו יאכל (ויקרא ו): מה שלמים נארלין לשני ימים ולילה אחד. שבינתים דכתיב ביום זבחכם יאכל וממחרת (שם יע) אף פסח נמי הואיל ואינו נאכל אלא בלילה נוקים שני לילות במקום שני ימים דשלמים ויהא נאכל בשני לילות ויום א' לא שיאכלנו ביום אלא שיהא שהות זמן שלא יפסל באכילה בשביל המתנת היום ויאכלנו בלילה השנית (ג) קמ"ל: שם תובח חת הפסח בערב כבח השמש מועד לאתך ממלרים. הרי לך שלשה זמנים שאינם שוים. בערב כי ינטו לללי ערב היינו לחחר חלות שנסתלקה חמה מראש כל אדם ונטתה למערב. כבא השמש משחשכה. מועד לאתך ממלרים בבקר. כילד יתקיימו כולם. בערב לזמן שחיטה. כבא השמש התחלת זמן אכילה. מועד נאתך זמן שריפה כלומר בבקר הוא נעשה נותר שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב ממתינין לו עד בקר שני: עד מחי אחה אוכל. היינו כר"ע אבל לתנא קמא עד חלות לילה הוי זמן אכילה ותו לא דאי לא מאי בינייהו: הכל מודים. רבי עקיבא גופיה מודה שהלילהי מחצות ואילך היתה שעת חפזון דמלרים לשלחם מן הארץ: מערב נגאלו. נתנו להם רשות לנאת: חפוון דמלרים. מכת הבכורים שעל ידם נחפזו למהר לשלחם: חפוון דישראל. לא שמעו להם לנאת עד בקר:

א) ולקמן יא: שבת כט. לט: המו: עירוביו מו. לד. יכמות קנוו שירובין נוו. כל. יכנווע ס: כחובות פ: ב"ק כ: ב"ק לו. ק"א. בבא במרא מ: קכו. קנה: שבועות כא. חולין לד. לה. קיא: מנחות ה:], ב) גיטין יט. ושבת מה. עירובין מו. נדה ו. ט:], ג) [לקמן לו. שבת ס: קל: ביצה יא. יומא לו: יבמות מ. מו: מו. ב"ק קב. ע"ו ז. ד) וועי׳ תוספות פסחים פט. ד"ה דאלוז. ה) פסחים חכ: מגילה כא זדחים נו: מכילחא מגינה כם, זכחים מ: מכינחם דר"י פרשת בל, ו) ספרי פ' רלה, ו) ספרי שם, ח) [סוטה יוד: סנהדרין מג: פט:], ט) [דברים ו], י) בס"ח: שהגאולה, כ) וועי׳ תום׳ יומא לו: ד"ה אמר], () [פסחים ג. זבחים נו:],

הגהות הב״ח

(\$) גבו' ולא זו בלבד הכי קאמר כל"ל ותיבת אמרו נמחק: (\$) רש"י ד"ה יכול יהא וכו' עד הבקר מן התורה דכתיב ביוס: (ג) ד"ה מה שלמים יביי מן התורה לכתיב ביום: (ג) ד"ח מה שלמים וכו" בלילה השנית. נ"ב ורשב"ם סוף פסחים לף ק"כ ע"ב הביא תחלה פ" רבינו דהכא ואח"כ כתב וו"ל ולי נראה ומותיב כתב ודיכ זכי מוחם שאף ביום שבינחים יאכל דהא בלילה הזה לא בא למעט בלילה יום שחיטתו שלפני לילה הראשון של פיסח אבל מכאן הראשון של פסח אבל מכאן ואילך יאכלנו עד עמוד השחר של ליל שני קמ"ל עכ"ל:

מוסף רש"י

עד שעת חפזון. שנכהלו ללאת והיינו עד הכקר (פטחים קכ: וכע"ז זבחים נז:). יהא נאכל כקדשים ביום. כיום וביחמו קודם שמחשך ימחיל (מוכלו אם ירנה עמחשם). וביחמו קודם שמחשם). וייהא נאכל לב׳ לילות וייהא נאכל לב׳ לילות התפקיק בין הלולות דלל ליהיו נותר עד הלילות דלל ליהיו נותר עד